

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

**SZ7BP_UPD1 Seminář k úvodu do pedagogiky a základům pedagogického myšlení
podzim 2004, vyučující: Kateřina Vlčková**

RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Pavla Šimáčková UČO 136380

e-mail: 136380@mail.muni.cz

Jana Škaloudová UČO 136143

e-mail: 136143@mail.muni.cz

14.11.2004

Obsah

Úvod.	3
Vysvětlení pojmů.	4
Pojetí a cíle základního vzdělávání.	5
Charakteristika RVP ZV.	5
Klíčové kompetence.	6
Vzdělávací oblasti.	7
Názory.	8
Závěr.	9
Zdroje.	10

Úvod

Rámcové vzdělávací programy a státní maturita patří v současnosti k nejvýznamnějším tématům českého školství. O reformě českého školství se mluví již mnoho let. Rámcově vzdělávací program je tzv. první vlaštovkou. Pilotní školy, ve kterých se podle teorie Rámcově vzdělávacího programu vyučovalo, pomohly v jeho rychlejší uvedení v praxi. Stejným způsobem se tvoří verze Státní maturitní zkoušky, ve formě písemných testů zvaných Maturita nanečisto.

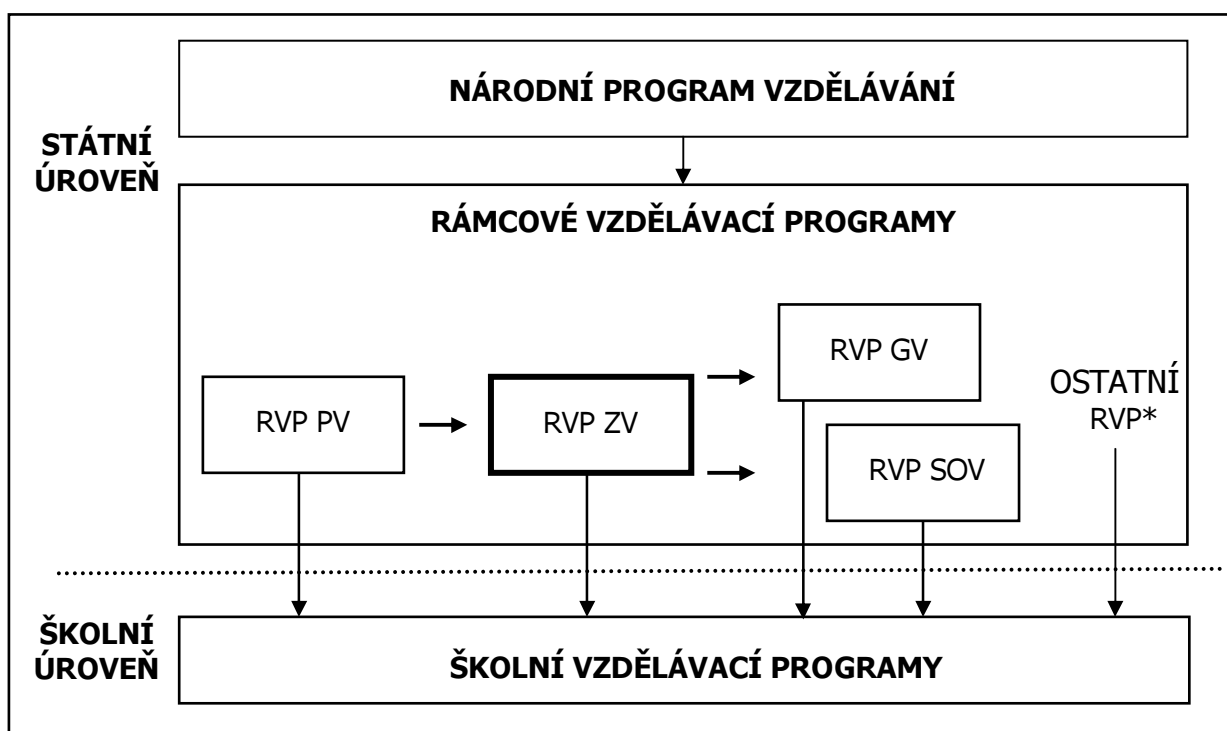
Tento text je zaměřen na pojetí základního vzdělávání, převážně druhého stupně.

Vysvětlení pojmů

Do systému vzdělávací politiky v ČR byla v roce 2001 přijata koncepce **Národního programu rozvoje vzdělávání v ČR** (tzv. **Bílá kniha**), která obsahuje záměry rozvoje vzdělávání žáků od 3 do 19 let. V souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Bílé knize a zakotvenými v **Zákoně o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání** (tzv. **školském zákoně**), se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů, které jsou vytvářeny na dvou úrovních - **státní a školní**.

Státní úroveň představují **Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy** (dále jen RVP).

Školní úroveň představují **školní vzdělávací programy** (dále jen ŠVP), podle nich se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách, závazným pro jejich tvorbu je RVP.

Graf 1 - Systém kurikulárních dokumentů

Legenda: RVP PV - Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání; RVP ZV - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání; RVP GV - Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání; RVP SOV - Rámcový vzdělávací program (programy) pro střední odborné vzdělávání.

* Ostatní RVP - rámcové vzdělávací programy, které kromě výše uvedených vymezuje školský zákon - Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro jazykové vzdělávání, případně další.

Rámcový vzdělávací program se obecně zabývá vytvořením závazných rámců vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy - předškolní, základní a střední vzdělávání. Přípravu RVP dostaly na starost dvě instituce zřizované ministerstvem školství – **Výzkumný ústav pedagogický a Národní ústav odborného vzdělávání**.

V průběhu posledních třech let byly vytvořeny tři pracovní verze **Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělání** (dále jen RVP ZV). Zatímco první a třetí pracovní verze prošly veřejným připomínkovým řízením, druhá pracovní verze, která reagovala na četné připomínky odborné a širší veřejnosti, nebyla zveřejněna a sloužila pro potřeby pilotních škol z celé ČR. Ve třetí verzi byly zohledněny jak připomínky, tak zkušenosti pilotních škol a byla předložena také k veřejné diskusi. V polovině dubna 2004 byla veřejná diskuse ukončena. Text **třetí verze RVP ZV** byl schválen 24.8.2004. Povinnost vzdělávat podle ŠVP na všech základních školách vznikne od školního roku 2007/2008, a to minimálně v 1. a v 6. ročníku. O zahájení výuky podle ŠVP v dalších ročnících bude rozhodovat aktuální finanční pokrytí nárůstu hodin v učebním plánu pro základní vzdělávání.

Pojetí a cíle základního vzdělávání

Základnímu vzdělávání předchází předškolní vzdělávání. Základní vzdělávání je povinné pro všechny děti, které ho absolvují ve dvou na sebe navazujících stupních.

Na **1.stupni** jsou děti motivovány k učení a poznávání. Je jim ukázáno, že je možné hledat, objevovat, tvořit a nalézat vhodný způsob řešení problému.

Na **2.stupni** žáci získají potřebné vědomosti, dovednosti a návyky, které jim umožní samostatné vzdělávání a které jim umožní utvořit postoje a žebříček hodnot. Díky kterým se stanou uvážlivými, kultivovanými a zodpovědnými občany České republiky a Evropské unie, kteří respektují jak své povinnosti a práva, tak ostatních.

Charakteristika RVP ZV

RVP ZV je komplexní pedagogický dokument, který bude usměrňovat vzdělávání na všech typech základních škol. Formuluje očekávání státu na výstupu ze základního vzdělávání v podobě klíčových kompetencí a vymezuje vzdělávací obsah.

Stát definuje pouze základní rámec a školy budou mít povinnost zpracovat si vlastní školní vzdělávací program (ŠVP). Je uplatněna zásada, že o vzdělávání se rozhoduje tam, kde je poskytováno.

RVP ZV podporuje v souladu s trendy EU pedagogickou autonomii škol a učitelů, umožňuje různé přístupy k žákům v souladu s jejich individuálními vzdělávacími potřebami, předpokládá volbu různých vzdělávacích postupů, metod a forem výuky, navozuje lepší podmínky pro proměnu vnitřní atmosféry škol a vyšší efektivitu vzdělávání.

Smyslem a cílem vzdělávání podle RVP ZV je vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná, jako základ pro celoživotní učení a vstup do pracovního procesu. Předpokládá se, že právě tyto inovace spolu se změnami ve stylu učení a v klimatu školy přispějí k osobnostnímu rozvoji žáků a jejich zapojení do společnosti.

RVP ZV je otevřený dokument, který bude v určitých časových etapách inovován podle získaných zkušeností a měnících se potřeb společnosti, učitelů a žáků. Vymezuje obsah vzdělávání v devíti vzdělávacích oblastech, dále očekávané výstupy a učivo jako standardní nástroj. Nadpředmětová průřezová témata se stávají povinnou součástí vzdělávání, školy si samy zvolí jejich formu.

Klíčové kompetence

představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Smyslem a cílem vzdělávání je vybavit žáky souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná, a připravit je tak na další vzdělávání a uplatnění ve společnosti.

V etapě základního vzdělání jsou za klíčové považovány:

- kompetence k učení – žák bude na konci základního vzdělání schopen vybírat a využívat vhodné způsoby a metody pro efektivní učení; vyhledávat a třídit informace
- kompetence k řešení problémů – samostatně řeší problémy, volí vhodné způsoby řešení, myslí kriticky, činí uvážlivá rozhodnutí
- kompetence komunikativní – formuluje a vyjadřuje své myšlenky v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně a kultivovaně v písemném i ústním projevu
- kompetence sociální a personální – spolupracuje ve skupině, vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj

- kompetence občanské – váží si ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, chápe zákony a společenské normy, respektuje naše tradice, kulturu, historii, životní prostředí
- kompetence pracovní – používá bezpečně a účinně nástroje, materiály, vybavení, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření.

Vzdělávací oblasti

jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

- Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk)
- Matematika a její aplikace
- Informační a komunikační technologie
- Člověk a jeho svět
- Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství)
- Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)
- Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
- Člověk a svět práce

Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů je tvořen očekávanými výstupy a učivem.

Očekávané výstupy využívají osvojené učivo v praktických situacích a v běžném životě. RVP ZV je stanovuje na konci 3. ročníku (1.období) jako orientační (nezávazné) na konci 5. ročníku (2. období) a v 9.ročníku jako závazné. To znamená, že v tomto období by všechny děti daného ročníku měli mít stejnou úroveň vědomostí.

Učivo je v RVP ZV strukturováno do jednotlivých tematických okruhů (témat, činností). Tvoří nezbytnou součást vzdělávacího obsahu. Učivo vymezené v RVP ZV doporučují školám učivo v jednotlivých ročnících nebo delších časových úsecích. Na úrovni ŠVP se učivo stává závazné. Vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů škola rozčlení do vyučovacích předmětů a rozpracuje, případně doplní v učebních osnovách podle potřeb, zájmů, zaměření a nadání žáků tak, aby bylo zaručeno směřování k rozvoji klíčových kompetencí. Záměrem je, aby učitelé při tvorbě ŠVP vzájemně spolupracovali, propojovali vhodná témata společná jednotlivým vzdělávacím oborům a posilovali nadpředmětový přístup ke vzdělání.

Názory

doc. Vladimíra Spilkové z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy.

Podle mého názoru RVP ZV zásadním způsobem otevírá prostor pro žádoucí změny v základním vzdělávání. Nově pojaté cíle vzdělávání v RVP ZV důsledně vycházejí z Bílé knihy a v ní zmiňované, v zahraničí všeobecně uznávané formulace 4 pilířů, tedy základních cílů vzdělávání pro 21. století, kterým má škola věnovat stejnou pozornost - *učit se poznávat, učit se jednat, učit se žít společně, učit se být* (Delors 1996). Oceňuji koncipování obsahu vzdělávání do větší šíře pojatých vzdělávacích oblastí, umožňující i jiná pojetí strukturace obsahu než je členění do tradičních učebních předmětů. Celkový způsob zpracování jednotlivých vzdělávacích oblastí, rámcové vymezení a stručnost považuji za značný pokrok oproti dosavadním kurikulárním dokumentům. Přesto je důležité mnohé aspekty zlepšovat a dále propracovávat, např. provázanost mezi klíčovými kompetencemi, očekávanými výstupy a konkrétním učivem, které má být prostředkem k jejich dosahování.

Svatopluk Čech ze Základní školy Libčany

Myslím si, že není zajištěn soulad mezi tím, co akcentuje rámcový vzdělávací program, a tím, jaké požadavky mají na profil absolventa základního vzdělání střední školy. Základní školy jsou zásadně limitovány pochopitelným požadavkem rodičů, aby škola jejich děti připravila tak, aby u přijímacích zkoušek na SŠ uspěly.

Milan Bičík, poslanec KSČM

Já a poslanecký klub si myslíme, že vzdělávání by mělo vypadat jako lípa. Pevné kořeny, co nejkošatější koruna, ale kmen – základ vzdělání – by neměl mít příliš výhonků, které hrozí uschnutím. Osobně se domnívám, že by tu měl být někdo, kdo by ŠVP prohlédl a upozornil kolektiv školy, pokud není všechno dotažené, jak má být. Něco jako akreditační komise, skupina odborníků a praktiků, složená z nejlepších metodiků a ředitelů v rámci trojkové obce, ze zástupců pilotních škol.

Walter Bartoš, poslanec ODS

Navrhoval bych jiný název. Místo Rámcově vzdělávací program, Rámcové vzdělávací programy, protože to lépe vystihuje, že se nejedná jen o jediný program, ale o více názorů jak vzdělání organizovat.

Závěr

Úplně přejít na RVP a uvést ho do praxe zabere ještě nějaký ten čas. Rýsuje se, že se konečně české školství osvobodí od individuálního biflování z paměti. Děti se naučí pracovat v týmu a při řešení problému využívat všechny možné zdroje informací a budou umět propojovat nabyté vědomosti. V RVP je zahrnuto jak uvědomění si státní příslušnosti a lpění na tradicích, tak ochrana životního prostředí či jak se má člověk chovat v životu ohrožujících situacích. Mnoho z toho patřilo do nepsaných pravidel výchovy a někteří učitelé se jimi řídili.

Myslíme si však, že do jaké míry bude zaveden inovační styl výuky bude hodně záviset nejen na finančních zdrojích školy, ale hlavně ochotě stávajících i nově přicházejících pedagogů dát ze sebe něco víc svým žákům. Rozdělení předmětů do bloků pomůže v jejich provázání, ale vše bude záviset na schopnosti pracovníků školy spolu komunikovat a vycházet.

Dokud jsou zavedené osnovy, ve kterých je přesně určeno, co se má který ročník učit nenaskytl se větší problém, jestliže žák změnil školu. Nyní, jestli se některá škola rozhodne některý rok nemít nějaký předmět a další rok ho například zavést ve formě blokové výuky, naskytne se komplikace pro žáka, který se rozhodl přestoupit ze školy na školu. Kontrolní výstupy pro určitá období víceméně řeší tuto situaci a pomáhají porovnat žáky mezi sebou.

RVP dává do rukou škol moc nad tvorbou a řízením své výuky.

Zdroje

Učitel'ské Noviny, ročník 107, číslo 20, datum vydání 18.5.2004

Internetové adresy: <http://www.msmt.cz>

<http://www.ucitelské>

<http://ceskaskola.cz/>

<http://www.vuppraha.cz>

<http://www.nuov.cz>